

salutem, possunt tutò et securè Deo dicere : Si décipimus, à te decepti sumus ?

Sed, inquies, ex adverso hujus sententiae stat S. Augustinus, quem in his questionibus ducem sequi testantur Romani pontifices et concilia. — Respondet primò id à multis negari, et contraria huic opinioni testimonia, ex sancto Augustino afferri. Respondet secundo, dato, non concesso, quod hoc fuerit opinio S. Augustini, non omnia que in refellendis hereticis à D. Augustino sunt proposita, de fide existimata fuisse ab illis, qui doctrinam ejus maximè commendarunt, sanctis pontificibus et conciliis ; sed alia tantum quādum de fide definierunt, alia probabilitate dicta arbitratī sunt ; quibus libera posteritati judicia reliquerunt.

CAPUT X.

1. Fratres, voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem.

2. Testimonium enim perhieo illis, quod similitudinem Dei habent, sed non secundum scientiam.

3. Ignorantes enim justitiam Dei, et suam querentes statuerūt, justitia Dei non sunt subjecti.

4. Finis enim legis Christus, ad justitiam omni credenti.

5. Moyses enim scripsit quoniam justitiam, que ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.

6. Quae autem ex fide est justitia, sic dicit : Ne dixis in corde tuo : Quis ascendit in cœlum ? id est, Christum ducere;

7. Aut quis descendet in abyssum ? hoc est, Christum à mortuis revocare.

8. Sed quid dicit Scriptura ? Propè est verbum in ore tuo, et in corde tuo ; hoc est verbum fidei, quod predicamus ;

9. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, et in corde tuo credideris, quod Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris.

10. Corde enim creditur ad justitiam ; ore autem confessio fit ad salutem.

11. Dicit enim Scriptura : Omnis qui credit in illum non confundetur.

12. Non enim est distinctio Judai et Graeci : nam idem Dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum.

13. Omnis enim quicunque invocaverit nomen Domini salvus erit.

14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non credentur? aut quomodo credent ei, quem non audiunt? quomodo autem audient, sine predicatori?

15. Quomodo vero predicabunt, nisi mittantur scriptum est : Quā speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona !

16. Sed non omnes obedient Evangelio : Isaías enim dicit : Domine, quis credit auditi nostro?

17. Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi.

18. Sed dico : Numquid non audierunt ? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terra verba eorum.

240
runt. Quod manifestè declarat Coelestinus papa, qui, postquam Pelagiane heresis capita damnavit, sic concludit : Profundiores, difficilioresque partes occurrentium questionum, quas latius pertacterunt, qui hereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere. In eo autem profundiorum questionum genere, reponi satis potest de predestinatione controversia.

Utraque igitur opinio probabilis, et cuivis illa Romani pontificis sententia permittitur quam voluerit amplecti ; sed quacumque amplectatur, trepidū et humiles amplectatur, scientes, et plenè persuasi, quoniam inscrutabilis sunt *judicia Dei*.

CHAPITRE X.

1. Certainement, mes frères, je sens dans mon cœur une grande affection pour le salut d'Israël, et je le demande à Dieu par mes prières.

2. Car ce pâle leur rendre ce témoignage, qu'ils ont du zèle pour Dieu ; mais leur zèle n'est point selon la science,

3. Parce que ne connaissent pas la justice qui vient de Dieu, et s'efforcent d'établir leur propre justice, ils ne se sont point soumis à la justice de Dieu.

4. Car Jésus-Christ est la fin de la loi pour justifier tous ceux qui croiront en lui.

5. Or Moïse dit, touchant la justice qui vient de la loi, que celui qui en observera les ordonnances y trouvera la vie.

6. Mais pour ce qui est de la justice qui vient de la foi, voici comme il en parle : Ne dites point en votre cœur : Qui pourra monter au ciel ? c'est-à-dire, pour en faire descendre Jésus-Christ.

7. Où, qui pourra descendre au fond de la terre ? c'est-à-dire, pour rappeler Jésus-Christ d'entre les morts.

8. Mais que dit l'Écriture ? La parole n'est point éloignée de vous ; elle est dans votre bouche et dans votre cœur : telle est la parole de la foi que nous vous prêchons.

9. Parce que si vous confesserez de bouche que Jésus est le Seigneur, et si vous croirez de cœur que Dieu a résuscité d'entre les morts, vous serez sauvés.

10. Car il faut croire de cœur, pour obtenir la justice, et confesser la loi par ses paroles, pour obtenir le salut.

11. C'est pourquoi l'Écriture dit : Tous ceux qui croient en lui ne seront point condamnés.

12. Parce qu'il n'y a point en cela de distinction entre le Juif et le gentil, puisque tous n'ont qu'un même Seigneur, qui repand ses richesses sur tous ceux qui l'invoquent.

13. Car tous ceux qui invoquent le nom du Seigneur seront sauvés.

14. Mais comment l'invoqueront-ils, s'ils ne croient point en lui ? et comment croiront-ils en lui, s'ils n'ont point entendu parler ? et comment en entendent-ils parler, si personne ne leur prêche ?

15. Et comment s'agit-il des prédictateurs, s'ils ne sont envoyés ? Selon qu'il est écrit : Que les pieds de ceux qui annoncent l'Evangile de paix soient beaux, de ceux qui annoncent les vrais biens !

16. Mais tous n'obéissent pas à l'Évangile. C'est ce qui a fait dire à Isaïe : Seigneur, qui a cracé qu'il nous a entendu prêcher ?

17. La foi donc vient de ce qu'on a entendu ; et on a entendu, parce la parole de Jésus-Christ a été prêchée.

18. Mais je demande : Ne l'ont-ils pas entendue ? Qui certes, leur voix a retenti par toute la terre, et leur parole s'est fait entendre jusqu'aux extrémités du monde.

19. Sed dico : Numquid Israel non ergoavit ? Primus Moïses dicit : Ego ad amulacionem vos adducam in non gentem ; in gentem insipientem, in iram vos mitam.

20. Isaías autem audet, et dicit : Inventus sum à non querentibus me ; palam apparui illis qui me non interrogabant.

21. Ad Israel autem dicit : Totâ die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.

ANALYSIS.

Prosequitur et urgat Apostolus rationem, quam cap. 9, v. 50, dedit de Iudeorum à justitia casu, ob infidelitatem suam ; sed ne vel eos jam offendere ob dicta, vel offendat ob dicenda,

Initio hujus cap. suum rursus in illos affectum, suumque in eorum salutem ardens desiderium patefacit ; laudat eos ob zelum, excusat ob ignorantiam.

¶ 5. Zelant suum legalem justitiam, eique mordicū adharent, qui ignorant veram et internam justitiam, quam Deus dat per fidem ; et quia ignorant Christum esse legis scopum, justitiae fontem, à quo huiusmodi omnis vera Justitia, v. 4.

PARAPHRASIS.

4. Fratres, hec cum maximo animi mei dolore loquer, quia propensus est in illos animi mei affectus, et vehemens est meum in illorum salutem desiderium ; unde pro illis assiduè obsecro, ut respiciant et salventur.

5. Ilorum equidem incredulitatem non excuso : hoc tamen illis testimonium perhieo, quod aliquo Dei studio et zelo dicuntur, sed non secundum scientiam necessariam ordinatio.

6. Quia enim ignorant veram justitiam, quam Deus dat per fidem, hinc sua legali justitiae mordicū adharent, justitiam vero Dei repellunt.

7. Ignorantes quod Christus sit legis Mosaicæ finis, et omnis justitiae fons, ex quo per fidem laurienda sit justitia a quoquecumque fidei.

8. Utramque tamen justitiam distinxit Moïses, et justitiae fidei polman dedit ; in Levitico enim 18, de justitia legali scribentes, dixit : Custodite leges meas, atque iudicia, que qui fecerit homo, vivet in eis. Quibus verbis duo significat : primum, quod ad illam justitiam legalē habendum, multa sint facienda, qui fecerit, etc. ; secundum, quod huius justitiae merces sit tantum temporanea, vivet in eis.

9. De justitia vero que per fidem datur, scribens Deuteronom. 50, ait : Ne diceris in corde tuo : Quis in cœlum ibi, Christus inde deducaturus ?

10. Aut quis ad inferos descendat, Christus à mortuis revocaturus ? non opus est ut de hoie sis sollicitus.

11. Sed audi quid Scriptura dicit : Res tibi facilis est et ad manum, nec alibi querenda quād in corde et ore tuo : sufficit enim si credas et confitearis, quod reverā Christus de celo descendit, et à mortuis resurrexit ; ad haec pauca revocatur Evangeliū quod predicamus.

19. Et Israël n'en a-t-il point eu aussi connaissance ? Moïse a dit le premier : Je vous rendrai jaloux d'un peuple qui n'est pas mon peuple, et je ferai qu'une nation insensée deviendra l'objet de votre indignation.

20. Mais Isaïe dit hautement : Ceux qui ne me cherchent pas m'ont trouvé ; et je me suis fait voir à ceux qui ne demandaient point à me connaitre.

21. Et il dit contre Israël : J'ai tendu mes bras durant tout le jour à ce peuple incrédule et rebelle à mes paroles.

ANALYSIS.

¶ 5. Ex ipso Moïse probat hujus justitiae fidei excellentiam, hanc justitiae externe factorum justitiae anteponi debet, utpote facilorem et utiliorem, v. 6, 7, 8.

¶ 9. Omnia hujus justitiae christiana officia ad duo reducuntur : ad fidem cordis, et ad confessionem oris. Hec duo justitiam et salutem conferunt omni indiscriminatio homini fidei, Iudeus sit vel gentilis, v. 10, 11, 12, 15.

¶ 14. Idem omnibus annuntianda, reverā fuerint annuntiata ; omnes audierunt, sed non omnes obedient ; plurimi gentiles crediderunt, plerique Judei contradicserunt ; et haec est eorum perditionis causa, v. 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21.

9. Quia si corde credas, et ore confitearis Filium Deum Dominum Iesum, pro te incarnatum et mortuum, aque resuscitatum, salvus eris, hic à peccatis per justificationem, aliquando ab omni miseria per gloriam.

10. Interna enim cordis fides requiritur, ut quis sit justus ; externa vero fideli professio necessaria est, ut quis sit salvs.

11. Hoc ex Isaïa probari potest, dicit eam : Qui cumque credit in illum, non padebit.

12. Cūm dicat : Omnis, quicunque, sancti tollit omne discrimen, sive Judei, sive Graeci : Deus enim ex aequo omnium Dominus est ; enīs bonitas exuberat in omnes qui verē et sincrē illius opem implorant, iusta illud quod ait Propheta Joel :

13. Omnis, quicunque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

14. Cum autem prius sit credere quām invocare, quoniodom invocabunt eum in quoniam non crediderunt ? aut quoniodom credent ei de quo non audierunt ? quoniodom audient, nisi sint qui predictent ignoratum ?

15. Quoniodom vero quod per fidem datur, scribens Deuteronom. 50, ait : Ne diceris in corde tuo : Quis in cœlum ibi, Christus inde deducaturus ?

16. Sed justitia vero quod per fidem datur, scribens Deuteronom. 50, ait : Ne diceris in corde tuo : Quis in cœlum ibi, Christus inde deducaturus ?

17. Aut quis ad inferos descendat, Christus à mortuis revocaturus ? non opus est ut de hoie sis sollicitus.

18. Sed audi quid Scriptura dicit : Res tibi facilis est et ad manum, nec alibi querenda quād in corde et ore tuo : sufficit enim si credas et confitearis, quod reverā Christus de celo descendit, et à mortuis resurrexit ; ad haec pauca revocatur Evangeliū quod predicamus.

17. Colligamus ex dictis à v. 14, quod fides ex auditu nascitur; auditus autem per quem nascitur fides, fit ex predicatione verbi Dei et Christi.

18. Sed nunc à Judeis incredulis quero cur non credunt? an quia non audierunt, et illi prædicatio defuit? inò verò in omniem terram exiit sonus prædicationis apostolorum; quomodo solos Judeos latet quod per universum mundum resonat?

19. Sed iterum ab eis quare: Numquid non conoverunt et Evangelium ubique prædicari, ei gentes per illud ad Deum converti? Quinimò viderunt, sed illarum conversionem inviderunt, imitari verò noluerunt; utrumque à prophetis prædictionem est.

Primum à Moysi, Deuter. 52, 21, in persona Dei in Judeostrati sic loquente: Ego vos, ô Judei, qui repellitis Evangelium, ad invidiam et ad iram inci-

COMMENTARIA.

VERS. 1. — FRATRES, VOLUNTAS QUIDEM CORDIS MEI... Græc., bona voluntas, cœlestis, benevolentia: Quoniam tristitia jam dixit, et tristiora dictura est, ut omnis iniurie tollatur suspicio, multa utitur præparatione, ait D. Chrysostomus. Bonâ voluntate cordis mei..., id est, propensus est in illos animi mei affectus, et vehemens est mihi desiderium erga salutem ipsorum.

Et obsecratio ad Deum fit (à me) pro illis, Græc., pro Israel, etc., id est, hinc præcis obsecro, optans illis omnia bona, præseruent aeterna. Ergo D. Paulus Judeos non putabat ab aeterna salute reprobatos; frusta enim orasset pro ipsorum salute; ergo in cap. præc. non agebat de prædestinatione ad gloriam, aut de reprobatione ab illa; sed de coram casu à justitia.

D. Pauli charitas sit zeli pastoralis exemplar. Sic pastor oves sias in corde gerat; errantibus commiseratur, pro ipsis ore, ipsas querat.

VERS. 2. — TESTIMONIUM ENIM PERHIBEO... Græc., testor. Prudentia verò paternæ reprehensiones laudibus miscet; siue arguit quod virtutem est, ut laudet quod laude dignum est. Zelum habent, inquit, legis divinae, sed non scientia necessaria directum. Quanquam frequens est etiam apud Christianos ille Judeorum zelus imprudens, et quanta mala perpetravit in Ecclesiis! Quó ardenter est, eo periculosis, si per scientiam non dirigatur. Ut haec vitium et pericula et mala, intellectu cor moderetur; agamus cum co-

Vers. 1. — Fratres, voluntas quidem cordis mei, etc.; propensus animi affectus, et vehemens desiderium mali est erga Judeos, ut salvantur. Unde oro et obsecro pro illis. Idque, ne patent ipsi hanc tristia de ipsorum repudio et repulsa à Christo me dixisse ex odio, sed potius ex commiseratione. Ita S. Chrysostomus. Quodqueres, quomodo pro illis orare se dicas, quos sciebat à Deo reprobatos? Respondeo: Orabat non ut omnes salvi ferrent, sed ut aliqui ex illis, scilicet illi quos Deus præordineraverat per orationes sa. eorum esse salvandos. Neque enim omnes Judei reprobaverant, Haec capitulo sequente: si quo modo, inquit, etc., et salvos faciam aliquos ex illis.

Vers. 2. — Testimonium enim perhibeo illis, etc.;

tabo per gentiles, qui non fuerunt haecens populus meus, et qui haecens insipienter vixerunt, idola stolidæ colentes; sed quos ad salutem per Apostolos vocabo, et ob quorum conversionem ad indignatum concitatibimini.

20. Isaías autem Moysen secutus, Judeorum offensam non verius, aperte dicit in persona Christi: Inventus sum per fidem à gentibus qui me non querebant; patim per Evangelii mei prædicationem apparui illis ipsis, qui non me, sed idola sua consulebant.

21. De Israele autem idem Isaías in persona Christi dicit: Toto die expandi manus meas ad populum incredulorum, et obstinatè mihi contradictem.

tatem et justitiam habent. Hunc timeamus Judaismum, et ut illum vitemus, ad Christum salutis fontem, oculis fidei attendamus continuè; in ipso salutem queramus, non in nobis; spiritu fidei et claritatis actiones nostras animemus.

VERS. 4. — FINIS ENIM LEGIS CHRISTUS AD JUSTITIAM OMNI CREDENTI; id est, verè ignorantibus justitiam Dei: nam Christus, quem eeci respuit, est finis, scopus et terminus, ad quem tendit et quasi manu ducit tota lex Mosaicæ, ad veram justitiam per illum præstandom omni in illum credenti.

Lex itaque Judeos docet justitiam in Christo querere, quia lex ipsa justificare non poterat; hinc ad Christum, Judeos, quasi manu duciat, et per illum, seu per fidem in illum, veram solidamque justitiam assequentur. At hoc ignorantes, in via remanserunt, ad terminum non pervenerunt; externa legis justitiae mordicis adhaerentes, veram et internam justitiam, quam Deus in fide et obedientia Christi constituti rejecerunt. Vide et tu ne alibi justitiam queras, quam in Christo, in fide et obedientia Christi.

Christus omnis omnino justitia fons est; nulla unquam, nisi ab ipso, vera justitia fuit et in veteri et in nova lege. Medium autem, seu canalis, nos fons illi, justitiam communicavit aut communicaat, fides est; fides, inquit, non nuda et sola; sed quae per dilectionem operatur; seu quae spem, pientiam, bona opera, quasi mater fecunda producit. Hoc itaque canali te fons justitiae frequenter adjunge, ut suam justitiam tibi comunicet. Credo in Christum, spera in Christum, diligere Christum; credens, sperans, diligens, obediens Christo, opera fac verè christiana.

VERS. 5. — MOYES ENIM SCRIPSI, QUONIAM JUSTITIAM... Græc.: Moyses enim scripsit justitiam, quæ est ex lege: faciens ea homo, vivet in eis; Syr.: Siquidem Moyses ita descripsit justitiam, quæ est in lege; quid quæ pergerit, per ipsa vivet. Dicas v. 5, indicavit justitias: externam et internam, Iudaicam et divinam; legalem, que requirit opera legis Mosaicæ; evangelicam, que fidem in Christum requirit; prima mordicis adhaerent Judei, secundam ignorant. Igittur per Graecia clarissim, non subdiderint se, illi non obdierunt, q. d.: Quia Judei suam justitiam ex lege quererunt, hinc noluerunt se subdere fidei Christi, ac consequenter, non vera justitia Dei. Hanc enim Deus in fide et obedientia Christi constituit.

Vers. 4. — FINIS ENIM LEGIS (EST) CHRISTUS, etc. Finis et scopus legis est Christus, qua tota lex ad Christum, quasi ad finem, terminum et scopum suum, referatur, tendit, dicit et vocat. Sensus est, Christum esse per quem lex impetrat, et vera justitia acquiratur: quatenus quisque in eum credit per propitiationem, per quem Deus et peccata remittat, et gratiam bene vivendi prestat, ad justitiam omnium credentium. Ut scilicet per fidem Christi omnes credentes in eum justitiam assequantur. Apostolus dom fidem nouinat, etiam catena vult intelligi, quæ fides monstrat agenda: vel quod eodem reddit, fidem intelligit bonâ voluntate formantem.

Vers. 5. — Moyses enim scripsit (Levit. 18) quoniam justitiam, etc., q. d.: Paulus: Qui fecerit justitiam legis, putat justum, quod lege prescriptum est, hic vive in ea; hoc est, hic non puniet morte, quam lex trans-

Moysem ipsum Judeis probat Apostolus quod ignorabant, nimis justitiam internam ab externa distinguunt, et illam habere esse et faciliorem et perfectiorem.

1° Per verba Moyesis ostendit justitia legalis conditionem; Moyses enim de justitia legali scribens, dixit, Levit. 18, 5: Custodite leges meas atque iudicia, quæ faciens homo, vivet in eis, id est, non penitentia morte temporali, quam lex suis transgressoribus intentat; vives in eis, perivit, longavus erit, vita vivet longa et prospera. Ecce merces justitiae factorum.

Duo itaque significantur in his verbis: Primum, quod ad legalem justitiam habendum, multa facienda erant, qui fecerit homo; secundum, quod hujus externe et legalis justitiae merces sit vita tantum temporalis, longa et prospera.

Vers. 6 et 7. — QUALE AUTEM EX FIDE EST JUSTITIA, sic nesci... 2° Per cumq; Moysem ostendit justitiae fidei conditiones, facilitatem nempe et utilitatem: facilitatem, quia proprie est in ore et in corde; utilitatem, quia salutem conferit aeternam. Ut facilitatem fide probet, Evangelio applicat verba Moydis Deuter. 50, 12: Mandatum quod ego principio tibi hodie, non supra te est, neque procul possum, neque in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum vult ad celum ascendere, ut deferat illud ad nos?

Quod Moydis dicit de mandato legis, hoc Apostolus attribuit Christo, et convenienter, ait D. Thomas, quia Christus est verbum Dei, in quo sunt omnia Dei mandata.

Sensus ergo accommodatus hic agnoscendum est, quo Apostolus justitiam fidei facilem esse declarat; neque enim ad illam habendum opus est, vel in celum ascendere, vel ad inferos descendere.

Quia res difficile significant similitudine ascensum in celum, et descensum ad inferos, hinc Apostolus, ut significet fidem non esse rem difficilē, dixit: Ne dixeris in corde tuo... Quis in celum ibi, ut Christum inde faciat descendere? ut quis ad inferos descendat, ut Christum à mortuis ad vitam inde redatur? non opus est, inquit, ut de hoc sis sollicitus, aut labores; sufficit tibi in credas quid reveri de culis descendit, et à mortuis resurrexit, et hoc utrumque gressoribus suis sepè intentat; vivetque vita temporalis, prospera, quam lex servantiis se promitti, Ezech. 20; q. d.: E contrario vero qui fidem Christi amplexus fuerit, hic vive in vita justitiae in hoc mundo, et in future vive in vita salutis, glorie et felicitatis aeternæ.

Vers. 6, 7. — QUALE AUTEM EX FIDE EST JUSTITIA, sic dicit.... Aut quis descendat in obssum? etc., Græc., è mortuis reducere. Sensus est: Ne ideas, a ierititudinem fidei, et ad justificationem opus est Christo presente, ut eum videamus, ejusque aspectu et praesenti saeundi et justificetur? Haec ipse vel corde vel inferno revocabilis est. Non putas hoc à te per; propinquos enim et facilis justificationis iam modus est, si in Christum credas mortuum et resuscitatum, fidei absentem; et corde ac ore id ipsum profitearis; Q. d.: Ne dicas, ô Judee, legi assidue, lex Moysis nostra vicina est, plana; fides et justitia Christi, quidem salutem promitti, sed obscura est et remota. Nam erras et falleris; non enim ita se res habeat, quia, ut sequitur.

confitearis, ita ut corde tantum et ore indigesas.
ERS. 8. — SED QUID DICIT SCRIPTURA : PROPE EST VERBUM... Quod de lege dixi Moyses, hoc D. Paulus transfert ad fidem quia justificamur. Propri est... Res tibi facilis est et ad manum, nec alibi querenda quam in corde tuo et in ore tuo, ut scilicet corde credas, et ore confitearis Dominum Iesum Christum.

Secundum Moysen huc verba significant opus esse tantum ut lex legatur et corde retinetur; secundum D. Pauli applicationem, ut Evangelium Christi corde credamus et ore confiteamur.

Hoc est, tale est, inquit, VERBUM FIDEI; ad hanc paucis revocatur Evangelium, quod nos apostoli PRE-DICAMUS, et Iudeus et gentibus : ut scilicet credas et que per fidem cognoveris facienda, opere perficias.

Quia si CONFITEARIS IN ORE TUA...; si corde credas et ore confitearis Filium Dei pro te incarnatum, mortuum et resuscitatum, SALVUS ERS, hic à peccatis per justificationem, aliquando ab omni miseria per glorificationem.

Nota quod hic solus resurrectionis fit mentio, qui articulus ille, quasi terminus aliorum, eos supponit et complectitur.

Ilie completa videtur antithesis v. 5 incohata inter externam et legalem justitiam pro opera, et internam Dei justitiam per fidem; illa difficilis, hac facillior; illa parvum utilis, hinc utilissima et nunc et in aeternum: unde concludit dominus Chrysostomus: vides quoniam Iudeos omni ueni priuilegi, qui acceptantes quod gravius est et ineficax, negligunt quod lene est, et illios salvare potest.

Vers. 10. — CORDE ENIM CREDITUR AD JUSTITIAM...; fides enim cordis necessaria est ut quis sit iustus; interna quippe fides est id primum quo justificatur homo.

Ore autem confessio fit ad salutem, id est, externa autem fidei professio necessaria est ut quis sit salutem, iuxta quod Christus ait in Evangelio: Qui me confessus fuerit... et ego confitebor eum..., Matth. 10;

Vers. 8. — Sed quid dici Scriptura? Propri est verbum fidei dicit, vel Evangelium quo fides in Christum, annuntiat, vel fidem ipsam, ac si diceret: Fides quam predicanus ut necessarium ad justitiam consequamur, revera est ejusdem, videlicet prope te, in ore et corde. Magis ad manum est omnibus iam Evangelium et fides Christi, quam olim fuerit lex Moysi: ita ut fidem hanc omnes facilius corde, id est, mente, compedit, et ore proloqui, itaque justificari et salvare possint.

Vers. 9. — Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum; nam, inquit, si ore confessus fueris Dominum Iesum descendens de celis, et hominem factum. Hoc pars opponitur illi dubitationi: Quis ascendet in colum, ut Christum deducat? Quanquam absolute potest accipi ista pars, et quidem melius, ni fallor, hoc modo: Si confitearis in ore tuo Iesum esse Dominum. Quoniam dicit 1 Cor. 12: Nemo potest dicere Dominum Iesum, nisi in Spiritu sancto; hunc enim sensum expressit, ea lectione, quam recitant Hilarius et Augustinus: quia si confessus fueris in ore tuo, quia Dominus est Jesus. Et utique, si Dominus est, quoniam confiteri oportet: igitur de celo descendit. Ad hoc enim descendit, ut hominem redimeret, et ipso redemptio-

Et qui me erubuerit... hunc Filius hominis erubescet,
Luc. 9.

OBERVATORIUM MORALIS
in vers. 9 et 10.

Omnia religionis officia in his duobus comprehen-duntur: corde credere, ore et opere confiteri. Interna in fide, que exterorum basis est, continentur exteriora in confessione, que fit ore et opere. Fides cordis Deum intus honorat, confessio exteriori; et quia intus et exteriori cum debemus honore, hinc non sufficiet credere, sed preterea necesse est internam fidem exhibere lingua, manibus, vita. Qui Christum Dominum erubuerit, Christo servire indignus est, multo magis cum ipso regnare.

ALIA OBERVATORIUM MORALIS
in vers. 6, 7, 8.

Incarinatio, mors et resurrectio Christi principia indicantur fidei nostra objecta; at ibidem indicatur quod nobis necessarium non sit ea mysteria penetrare, sed Deo nobis illa revelanti credere. Certus sum et scio quod Deus potest facere quod non video capere; credo itaque quidquid revelavit Deus, quantumcumque meum superer captum; mihi, sicut et Tertulliano, credibile, quia incredibile; non pudendum, quia pudendum. Sicut Abraham in spem contra spem credidit, ut fieret pater fidei, si in fidem contra fidem mili credendum est, ut sim spiritualis Abraham filius.

Vers. 11. — DICT ENIM SCRIPTURA: OMNIS QUI CREDIT... Probat ex Scriptura quod omnis qui, ut explicatum est, credit, salvis erit; et quod v. 4 dixit, Christum justificare omnes credentes. Hac verba sumuntur ex Isaia, 28, 16. NON CONFUNDENTUR, id est, expectatione sua non frustrabuntur, sed speratam assuetudinem salutem. Fides est specie nostra fundamentum, omnis boni coelestis radix, nostra salutis basis et substantia, hypostasis; hinc a Deo continuo petenda.

nisi jure Dominus ejus esset.
Et in corde tuo cederis, quod Deus illum suscitavit à mortuis. Opponitur haec pars alteri dubitationi: Quis descendet in abyssum, ut Christum à mortuis revocet?

Salvus eris, Græce, salverabis, id est, salutem conserueris, velut jam ex fide, et confessione fidei justitiam adcepisti, que perducit ad salutem.

Vers. 10. — Corde enim creditur ad justitiam, etc. q. d.: Fides cordis valet et necessaria est ad acquirendam justitiam: profecto vero fidei, qui fit ore, valet, et necessaria est ad justitiam hanc conservandam, et augendam, et consequenter ad salutem aeternam prouerendam et consequendam. Corde, id est, mente et voluntate, licet enim fides sit actus intellectus, tamen ob eius inevidentiam actualiter difficultatem, necessaria est concursus et imperium pia voluntatis, que intellectu imperet, ut tam obscura et difficilia credat; eoque actus hie fit liber et moritorius.

Vers. 11. — Dicit enim Scriptura (Isaia 28): Omnis, etc. Non pudenct, non frustrabuntur scilicet fide et spe, sed justitiam et salutem sperant omnes assecurant. Credentem, intelligi obedientem, id est, cum voluntate faciendo ea que fides Christi prescribit.

Vers. 12. — NON ENIM EST DISTINCTIO... Instat et explicat quod generatim Isaia dixit: Omnis, Græcus sit vel Judeus, dummodo crediderit, quia Deus iure creationis Dominus est omnium, et aliunde abundat bonitate et misericordia in omnibus; hinc neminem credentem, et in se confidentem repellit à salute.

Vers. 13. — OMNIS ENIM QUICQUAM INVOCABERIT.... Sumuntur haec verba ex Joel. 2, 52, et hic in sensu mystico intelliguntur.

Nota quod salutem hic invocatione tribuat, quam supra fidei tribuit. Sicut autem supra sub nomine fidei intellexit professionem fidei, et consequenter bona opera, seu credere Christo et ei obedire, ita sub invocatione intelligit invocationem cum delicta fide, spe, contritione et charitate: aliquoq Turce, hereticis, et improbi Christiani per solam Dei invocationem sal-

varentur. Quād potens et dives est oratio, in cuius manibus sunt omnes Dei delicta! Petere et accipere... et omnis quicunque invocaverit, etc. Quasi tota religio Dei cultus in oratione continentur, fides, spes, charitas. Fides orat, ait D. Augustinus, est radix orationis, et oratio quasi primus fidelis filos et fructos. Spes orationem fulcit; charitas accedit et meritum tribuit. Omnis qui sic cum fide, spe et charitate oraverit, salvis erit. Talis oratio est religionis anima; homines Deo nectit, ut Deo cultum debitum exhibeant, et a Deo gratias necessarias recipiant. Domine Jesu, doce nos orare: Pater noster, etc.

Vers. 14 et 15. — QUONIAM ERGO INVOCABUNT..., quoniam VEN̄O PREDICABUNT, etc. Occasionem acceptā eorum que dixit de salute promissa omnibus Deus invocantibus, Apostolus suam gentilibus predicationem justificat, seu reddit rationem cur gentibus predicat; gradatim ascendit ab invocatione ad fidem; à fide ad auditum; ab auditu ad predicacionem; à predicacione ad missionem: ita ut missio sit basis et fundamentum salutis nostrae. Sine missione non fit predicatione, sine predicatione non est auditus, sine auditu non est fides, sine fide non est invocatio, nec adoratio, nec cultus Dei.

Line à prima ad ultimum relinquit colligendum

Vers. 12. — Non enim est distinctio Iudei et Græci. Urget Apostolus in verbis Isaiae vocem, Omnes, q. d.: Omnes sive Iudeans, sive Græci, qui credit in Christum, hic salvis erit. Deni enim in negotio justitiae et salutis non distinguunt, non curat, an Iudeus sis, an Græcus, id est gentilis.

Nam ideo Dominus omnium, dices in omnes, qui invocant illum. Dives, id est, affluens, liberalis, munificus, et copiosus suas gratias, suaque dona clari-gens.

Vers. 15. — Omnis enim, etc. Græce, salverabis. Haec sententiam citat Paulus ex Joce, cap. 2. Invocare nomen Domini, est enim cum Domini ac Deo nomen est, orare pro salute oblinere. Sed invocationem intellige procedentem ex fide. Ad hanc igitur invocationem pertinent omnes orationes, quibus a Deo per Christum petent salutaria bona velut remissio peccatorum, gratia, justitia, tentationum victoria, perseverantia, vita aeterna.

Vers. 14. — Quoniam ergo invocabunt, in quem non crediderunt? q. d.: Quoniam invocabunt Deum, quasi Dominum, et auctorem salutis, omnisque boni, in quem non credunt?

quod Deus, cū sit omnium Dominus, dives bonitate in omnes, omninoque salutem volens, apostolos suos ad omnes gentes miserit, ut eis suum praedicant Evangelium, cui credant; ut invocent, justificant, et salvæ fiant, et consequenter se Dei iussu esse predicatorum gentium.

SCUT SCRIPTUM EST: QUAM SPECIOSI....! Subaudiendi videtur: Revera missi sunt, et predicavent, sicut scriptum est., Isa. 52, 4: Quād speciosi, id est, quād gratus et suavis adventus Evangelii praecolum, pacem et bona per Christum nobis procurata, suis auditoribus annuntiantum; nempe peccatorum remissionem, reconciliationem cum Deo, gratiam et dona Spiritus sancti, et infinita alia bona etiam corporalia, miraculis comprobata, quibus apparebat eos a Deo missos.

Hinc necessaria colligunt missio divina, que duplex est: ordinaria, que fit auctoritate corum qui Dei vices habent, scilicet Christi vicarius, episcopi; extraordianaria, que fit immediata à Deo per inspirationem internam, qualis fuit missio prophetarum. Hec missio debet probari signis et certis argumentis.

D. Thomas ait quod hujus missionis extraordianaria signa sint aliquando S. Scriptura auctoritas; ita D. Joannes interrogatus quis esset, dixit: Ego vox clamantis....., sicut dicit Isaia; aliquando rei veritatis, que annuntiantur; aliquando miracula. Addit tamen non sufficere prodigia, et probat ex Deuter. 15.

Hinc disce primò quād magnificiendum verbi divini ministerium, à quo pendet mundi salus; secundum quanto respectu audiendum Dei verbum , sive à prelatis, sive ab eis quos mitunt, cum Deus ipse nobis per eos loquatur, et in Dei nomine nobis illud annuntiant; tertio quanto studio, quantitate gravitate annuntiantum sit illud verbum à predicatoribus, qui Dei vices gerunt, ipsiusque omnipotenti mandata declarant.

Vers. 16. — SED NON OMNES OBEDIUNT.... Grec., auscultardunt. Occurrunt objectioni: Si missi sunt, si

Aut quoniam credent ei quem non audiunt? Quoniam audiunt auctorem sine predicante? id est, quoniam audiunt de eo in quem creditur sint, si nemo sit, qui eis annuntiet? ac si diceret, nec id fieri posset. Ex eo quid Deus per Joelem omnibus se invocantibus salutem promiserit, colligit Apostolus omnibus gentibus praedicandum esse Evangelium.

Vers. 15. — Quoniam vero prædicabunt, nisi militare? scilicet, a Deo, vel Christo. Multi quidem praedicant non missi, de quibus apud Jeremiam Dominus, Non mittebam eos, et ipsi currerunt; et tales habent plurimos seculum hoc nostrum; sed licet ac legitime nemo praedicat nisi legitimè missus, quoniam nulli soleat principium legali cum mandatis.

Sicut scriptum est (Isaia 52): Quād speciosi potes evangelizant pacem , evangelizant bona? q. d.: Quād pulcher, suavis et gratus erit adventus, et discutit annuntiantum. Evangelizant, ejusque bona et letia multa, scilicet pacem cum Deo, gratiam, justitiam, et salutem! Sen, quād grati et accepti erant auditoribus suis apostoli, hæc bona hominibus per totum orbem annuntiantes et evangelizantes?

Vers. 16. — Sed non omnes obediunt Evangelio. At

predicaveront, si tam speciosi sunt pedes evangelizantium, cur ergo non omnes obediunt Evangelio? — Respondet id predictum fuisse ab Isaï, et ideo mirum videri non debere, si plerique suis viis aut Judaismo affixi, Evangelium respiciunt, ob suam duritiam non credant. Isaïas igitur in apostolorum persona loquens, dicit: *Domine, quis credit sermonibus quos à nobis audiuntur? quasi dicaret: Valde pauci, auditi nostri? sermoni à nobis auditio. Idem Dei verbum emolli et induxit, sanctificat et datur; sicut enim solis calor eram emolli, lumen induxit. Emolli, Domine, cor meum; adauge fidem.*

VERS. 17. — ERGO FIDES EX AUDITU, AUDITUS AUTEM PER VERBUM CHRISTI, GREEC., DÄ: SYR., DEI. Ex citatis Isaei verbis inferit quod jam dixerat v. 14, fidem esse ex auditu et predicatione verbi Christi, seu Græc., verbi Dei, facta per apostolos à Christo missos quasi legatos; seu potius ex dictis à v. 14 coligit quod fides ex auditu nascatur; intelligi primum in auditu; secundum occasionaliter: fides enim est gratitudo Dei donum, quod à solo Deo infinitum anima.

VERS. 18. — SED DICO: NUMQUID NOX AUDIERUNT....? Ex principio proximè posito infert inexcusabiles esse Judeos; nonnulli audierunt; an defuit illi predictio? inò vero in omni terram, etc. Quod de ecclis in sensu literali dixi regius Propheta, hoc de apostolis in sensu mystico dicit Apostolus, quasi diceret: Quonodo solos Judeos latet, quod per omnem terram resonat?

Paulinus impletum est hoc Davidis vaticinium, sed sufficienter ad Judiciorum condemnationem impletum erat D. Pauli temporibus; tunc enim in illustrioribus urbibus apostoli et predicatorum et miracula fecerant; et inde tantarum rerum fama ad omnes terras, in quibus habitabant Judei, per venerat.

D. Thomas occasione huius vaticinii Davidis petit quid sentiendum sit de iis qui de fide nibil audierunt.

— Respondet illos habere quidem excusationem de peccato infidelitatis, damnando tamen ob pecatum originale et alia peccata quae addiderunt. Addit quod

non omnes, inò vero, pauci, leta haec nonna quae Evangelii nomine significatur, quamvis audita, fide recipiunt. Causam esse quod muti suis viis, aut suo Judaismo affixi, nolunt credere et obedere Evangelio, ideoque oculos, aures et animam avertunt ab hac specie et pulchritudine Evangelii, et evangelizantium.

Isaïas enim dicit (utique de Judeis, cap. 55) *Domine, quis credit auditum nostro? Domine, quis eorum fidem adhibuit sermonibus quos ex nobis audiuntur, quos ei, ut propheta tu, preannuntiavimus? ze si dicat, perpanci. Loumūt Isaïas in persona apostolorum, q. d.: Pauci admodum ex Judais crediderunt nostro sermoni, nostræque evangelizatione. Auditus ponitur pro predicatione, que auditor, tanquam actus pro suo objecto.*

VERS. 17. — Ergo fides ex auditu, etc., puta per predicationem apostolorum, qui quasi legati missi à Christo, ejus verbum predicanter.

VERS. 18. — Sed dico, numquid non audierunt? q. d.: Dixi fidem debere nasci ex auditu, auditum au-

si fecissent quod in se est, Dominus eis secundum suam misericordiam providisset, eis mittendo fidem predictorem, sicut D. Petrus misit Cornelio, D. Paulum Macedonibus; hoc tamen, inquit, quod faciant quod in se est, ex Deo est, ipsorum corda movente.

OBSEVATIO MORALIS.

Judeis inexcusabiles sunt Christiani, apud quos continuè resonat verbum Dei, et ei tamen vel non credunt, vel non obedient; aure corporis audiunt, auro cordis non recipient.

Duplex est auditus verbi Dei: internus, externus; hic fit auro corporis per externam predicationem; illi fit aure cordis per consensus datum gracie Dei, cordis nostri auren aperiunt. Plerique audiunt ore corporis verbum Dei, sed non audiunt ore cordis, ei non obedient; inò factis et moribus contradicunt. Auditus externus erit contradicendum condemnatio, Domine Jesus, da mihi cordis auditum, cordis dictamin, obediens verbo tuo, vocis gratiae et sanguinis tui.

VERS. 19. — SED DICO: NUMQUID ISRAEL NON COGNOVIT? Hac interrogatio Judeos urget, et eos inexcusabiles ostendere pergit, cò quid non tantum audierunt, sed et gentes per verbum Dei conversas viderunt; et illarum conversionem tantum abest ut imitari sint, quinimmo invidenter, et ex invidia inducuntur in incredulitate sui; et hec invidia et inducuntur redditus eos inexcusabiles. Ostendit autem hanc Judiciorum culpam à Moysi predictam Deuter. 32, v. 21: *Ego nos..., id est, gentilium populum, qui haec tenet non fuit populus meus, et qui vix insipiebat, idola stolido arando, sic efforam Evangelii mei prædicatione, ut vobis evadant invidendi; et revera prædictio, et vobis prædictio quid ex illorum conversione ad simulationem et indignationem concubitalium. Hec autem invidia et simulatio notitiam presupponit: quonodo enim qui ex Evangelium invidenter, illud non cognoverunt?*

Quot Christiani Judeos in hoc imitantur, suaque in sanctos invidia damnabiliores evadunt! Verbo Dei suis moribus et vitâ contradicunt, et ob hoc dampnem debent nasci ex predicatione verbi Dei et Christi; jam vero, vel quin vero dico, et interrogo, numquid non de facto haec auditum haberuntur, numquid non audiuerunt Evangelium omnes gentes? q. d.: Omnino audiuerunt, id est, partim audiuerunt, partim audiuerunt.

Ita quidem in omniem terram existit sonus coram, et in fine oris terro verba corum: præteritum ergo hic ponitur pro futuro, prophetico more, ob rei futuræ certitudinem: quod enim propheta futurum prædictum, tam certò fieri, ac si jani factum esset. Non ergo sentit Apostolus omnes omnium seculorum homines audivisse; quod constat verum non esse: sed significat, tempore prædictum à Deo prædicatum esse, et predicari Evangelium, ut per totum mundum audiatur.

VERS. 19. — Sed dico, numquid Israel non cognovit? scilicet gentilis etiam predicandum esse Evangelium: fieri enim hoc scire nulli et invidenter; scire tandem debet et potius ex Moyse et Isaïa, qui hoc predixerunt, ut patet ex eorum verbis, que hic citato, et subiecto. Ita Origenes, q. d.: Adeo verum est,

nandi sunt; sed insuper sanctos verbo Dei obedientes oderunt, illis invident, hincdamnabiliores fiunt.

Heu! caveamus ne aliorum salus, ob invidiam nostram, majoris sit nostre damnationis occasio; humilius non ob infidelitatem nostram; gratias agamus Deo ob aliorum sanctitatem et fidelitatem: sicutque aliorum sanctimoniam nostra conversionis et sanctificationis erit occasio.

VERS. 20. — ISRAEL AUTEM AUDET, ET DICIT... Tandem ex Isaïa probat quid aliquando convertentur gentiles, Judei autem indurandi. Audacter enim et libere, Judeorum offensam non veritus, dicit in persona Christi de genibus:

INVENTUS SUM, fide, scilicet ex auditu apostolorum concepta; à gentilibus, qui suis idolis intenti, nec me cogitant, nec me querunt.

PALAM APPARAT; GREEC., conspicuus factus sum; scilicet, per apostolorum prædicationem illis ipsis gentilibus, qui non me, sed idola sua considerare et interrogare solebant. Hanc habemus Deo gratiam, nos qui de gentilium numero sumus; nos ipse quesivit, dum ab eo eramus aversi; nobis sese manifestavit, dum de eo ne cogitabamus quidem; sed ad quid nos quiescivit, et apparuit nobis? ut salvet nos, ut sua fa-

gentibus prædicandum esse Evangelium, ut idipsum futurum propheta Judeis predixerint, ideoque Iudei hoc ipsum cognovit, est, aut esse debet.

Primus Moyses dicit (Deut. 32): *Ego ad amulacionem vos adducam in non gentem, id est, animalia faciam, ad simulationem provocabo, in genitum insipientem, in iram vos mittam, hos est, ego Deus vos, ô Judei, qui repellitis Evangelium, ad iram et invidiam concitabo, in, id est, per non genitum, puta per gentiles, qui non fuerint haecens genitum meum, quos ad Christi gratiam vocabo, vobisque, ô Judei, in hac gratia et Ecclesia mea preponam: in, id est, per gentem insipientem, puta per gentiles, qui haecens insipiente vixerunt, et stolido arando, ita iram vos mittam, bilem et invidiam junctam vobis commovabo.*

Vers. 20. — *Isaïas autem audet, et dicit, audacter et libere loquitor, non veritus suorum offensionem. Nam propter haec et similia libere et animosus es a dicta et prophetata serrâ dissecatus est Isaïas à Manasse, et Hierosolimis, ut habeat certissima traditio Hebreorum, vel S. Hieronymus. Dicit autem non ex sud, sed Dei, et Christi persona, cap. 65.*

COROLLARIUM DOCTRINALE CONFIRMANS QUA IN

PRÆCEDENTIBUS CAPITIBUS COROLLARIO DICTA SUNT.

Miror divus Joannes Chrysostomus in fine hujus capituli dicit: Vide quonodo omnium que supra posuerat dubiorum apertissimam solutionem adduxerit, illos non advacavit solim, ad ipsorum obstinatam voluntate profectam esse, ita ut omnino venia sint indigni. Audierunt enim verbum Dei, illud intellexerunt; illus Deus vocavit, ad illos manus extendit omni tempore, id est, sedulò vocavit; tandem ut venirent zelotypæ passionem excitavit. Et sic sepe nero, ait idem Divus Joannes Chrysostomus, ut puer vocatus a patre non accedit, sed obstinatè remat; ubi primùm viderit alium quicquam puerum ad patrem accedere, ultrò et ipse ad paternos sinus accurrit.

cíci manifestazione faciat in aeternum beatos. O bonitas! ô misericordia! aeternâ gratiarum actione dignitas!

Vers. 21. — AD ISRAEL AUTEM DICIT TOTA DIE, GREEC., totam diem, etc. De Israel autem idem Isaïas in persona Christi dicit: *Omnia die, perpetuè, frequentissimè; toto vite meæ tempore, expandi manus meas, per meam et apostolorum meorum prædicacionem, per infinita miracula, à me et à meis facta. Protest etiam intelligi de extensione manum Christi orientis in cruce pro populo isto, Christi carnifice et occisor. At populus Judeus ad hæc omnia non attendens, incredibili obstinatione noluit credere; inò contradixit et Christo et discipulis eius; et hec obstat illorum perditionis causa. Hæc audientes attendamus ad nos ipsos: nome Christi manus tota die sunt ad nos aptæ, ad dandum nobis, ad protegendum nos, ad recipiendum nos in sua misericordia, ad quem vocat, cujusque viam monstrat? sed, heu! nonne Judeis ingratiores, Christo corde, moribus et vita contradicimus? nonne dona gratiae continentis? nonne ipsius auxilium repellimus? nonne misericordia abstinuit. Timeamus ergo ne illorum damnationem sentiamus, quorum ingratitude inimicatur. Christo credamus, Christo obediamus, Christo credentes et obedientes, Deo vivamus et moriamur. Amen.*

Inventus sum à non querentibus me, præteritum pro futuro positum more prophetico, ob rei certitudinem. Sensus: Inveniens me fide ex auditu concepta, qui me non querent, ac de me nihil cogitant, occupati in cultu falsorum Deorum, scilicet populus gentilium. Ut Scriptura querere Deum dicuntur, qui Deum colere volunt, et Deo placere, atque in eo bono proficer, quasi nondum assueti totum quod emplunt.

Palam apparet illi qui me non interrogant, ut illi ipsi gentilium, quia non me, sed suum Iovem, Martem, Venem, consuebant et interrogabant: postea, audita verbi prædicatione, traxi per gratiam monum, querere me coepiunt.

Vers. 22. — Ad Israel autem dicit (de Israel autem dicit): *Tota die expandi manus meas ad populum non credentes, et contradicentes; per prædicacionem Christi et apostolorum eius, et per crebre miracula ab eis facta, continuè velut expansi ad amplectendum manus præbui me cognoscendum populo Judæo; qui tamen persuaderi non potuit ut crederet, sed semper contradixit, ac resistit, evançelica prædicacioni: ut signum cui contradicatur, Luc. 2.*

vocate, quæsite, venerunt, consenserunt. Apparuit, conspicuus factus sum : ecce gratia præveniens et vocans ; inventus sum, inventum apprehenderunt gentes, conspicuum agnoverunt, et in ipsum adiuvante.

CAPUT XI.

1. Dico ergo : Numquid Deus repulit populum suum ? Absit ! Nam et ego Israëlitæ sum, ex semine Abraham, de tribu Benjamin :

2. Non repulit Deus plebem suam, quam præsedit. An nesciis in Eliâ quid dicit Scriptura : quemadmodum interpellat Deum adversum Israel ?

3. Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffocerunt ; et ego relictus sum solus, et querenter animam meam.

4. Sed quid dicit illi divinum responsum ? Reliqui septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal.

5. Sic ergo et in hoc tempore, reliquie secundum electionem gracie salve facte sunt ;

6. Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.

7. Quid ergo ? quod quæterat Israel, hoc non est consecutus ; electio autem consequens est ; ceteri vero exceci sunt :

8. Sicut scriptum est : Dedit illis Deus spiritum compunctionis ; oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem.

9. Et David dicit : Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem, et in scandalum, et in retributionem illis.

10. Obscurerunt oculi eorum ne videant ; et dorsum eorum semper incurva.

11. Dico ergo : Numquid sic offendunt ut cadent ? Absit ! Sed illorum dilectio, salus est gentium illis amonentur.

12. Quod si defletum illorum divitiae sunt mundi, et diminutio eorum divitiae gentium, quantum magis plenitudo eorum !

13. Volitis enim dico gentibus : Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo,

14. Si quomodo ad xenulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis.

15. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio, nisi vita ex mortuis ?

16. Quod si delibato sancta est, et massa ; et si radix sancta, et rami.

17. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster es, insertus es in illis, et socius radicis et pinguedinis oliva factus es,

18. Noli gloriari adversus ramos ; quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19. Dices ergo : Fracti sunt rami, ut ego inserar.

20. Benè : Propter incredulitatem fracti sunt ; autem fide stas : noli alium sapere, sed time.

Dei gratiæ crediderunt : ecce cooperatio et salus gentium.

Sicque totum hoc caput confirmat quod in precedenti capite dictum est.

CHAPITRE XI.

1. Que dirai-je donc ? Est-ce que Dieu a rejeté son peuple ? Non certes ; car moi même je suis Israélite de la race d'Abraham, de la tribu de Benjamin.

2. Dieu n'a point rejeté son peuple qu'il a connu dans sa présence. Ne savez-vous pas ce qui est rapporté d'Elie dans l'Ecriture ? de quelle manière il demanda justice à Dieu contre Israël :

3. Seigneur, ils ont tué vos prophètes, ils ont démolis vos autels ; si vous deuisez seul, et ils me cherchent pour m'ôter la vie ?

4. Mais qu'est-ce que Dieu lui répond ? Je me suis réservé sept mille hommes qui n'ont point fléchi le genou devant Baal.

5. De même donc en ce temps Dieu a sauvé ceux qu'il s'est réservés selon l'élection de sa grâce.

6. Si c'est par grâce ce n'est donc pas par les œuvres ; autrement la grâce ne serait plus grâce.

7. Après cela, que dirons-nous, sinon qu'Israël, qui recherchait la justice, ne l'a point trouvée ; mais que ceux-là seuls l'ont trouvée, qui ont été choisis de Dieu, et que les autres ont été avengés.

8. Selon qu'il est écrit : Dieu leur a donné jusqu'à ce jour un esprit d'assoupissement et d'insensibilité, des yeux pour ne point voir, et des oreilles pour ne point entendre ?

9. Et David dit encore deux : One leur table leur

soit un fil où ils se trouvent enveloppés ; qu'elle leur devienne une pierre de scandale, et qu'elle soit leur juste punition.

10. Que leurs yeux soient tellement obscurcis qu'ils ne voient point ; et faites qu'ils soient toujours courbés contre terre.

11. Que dirai-je donc ? Les Juifs sont-ils tombés de cette sorte que leur ciuité soit sans ressource ? A Dieu plaise ! mais leur chute est devenue une occasion de salut aux gentils, ainsi que l'exemple des gentils leur donne de l'émulation pour les imiter.

12. Que si leur chute a été la richesse du monde, et si leur diminution a été la richesse des gentils, combien leur plénitude enrichira-t-elle le monde encore davantage !

13. C'est pourquoi je vous dis, à vous qui êtes gentils, que tant que je serai l'apôtre des gentils, je travaillerai à rendre illustre mon ministère.

14. Pour tâcher d'exciter de l'émulation dans l'esprit de ceux qui me sont unis selon la chair, et d'en sauver quelques-uns.

15. Cela sera réprobation et devenue la réconciliation du monde, que sera leur rappel, sinon un retour de la mort à la vie ?

16. Car si les prémisses des Juifs sont saintes, la masse l'est aussi ; et si la racine est sainte, les rameaux le sont aussi.

17. Si donc quelques-unes des branches ont été rompues, et si vous, qui n'étiez qu'un olivier sauvage, avez été enté parmi celles qui sont demeurées, et avez été fait participant de la sève qui sort de la racine de l'olivier,

18. Vous ne devez pas vous élever de présomption contre les branches naturelles : si vous pensez vous éléver au-dessus d'elles, considérez que ce n'est pas vous qui portez la racine, mais que c'est la racine qui vous porte.

19. Vous direz peut-être : Ces branches ont été rompues afin que je fusse enté en leur place.

20. Il est vrai ; elles ont été rompues à cause de leur incredulité ; et pour vous, vous demeurez fermes par votre loi ; mais prenez garde à ne pas vous éléver, et tenez-vous dans la crainte.

21. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

22. Vide ergo bonitatem et severitatem Dei : in eos quidem, qui cederunt, severitatem ; in te autem bonitatem Dei, si permanseris in honestate ; alioquin et tu excederis.

23. Sed et illi, si non permanerint in incredulitate, inseruerunt ; potens enim Deus iterum inserere illos.

24. Nam si tu ex naturali excidis es oleastro, et contra naturam inseritus es in bonam olivam, quanto magis ii qui secundum naturam insererunt sua oliva !

25. Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc (ut non sitis vobis ipsis sapientes), quia excitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret.

26. Et si omnis Israel salvis fieret, siue scriptum est : Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Jacob :

27. Et hoc illis à me testamentum, cùm abstuleris peccata corum.

28. Secundum Evangelium quidem, inimici properos ; secundum electionem autem, charissimi properantes :

29. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio Dei.

30. Sicut enim aliud quod vos non creditis Deo, nunc autem misericordiam consequentis estis proper in credulitatem illorum,

31. Ita et isti nunc non cederunt in vestram misericordiam, ut ipi misericordiam consequatur.

32. Conclusi cùm Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur.

33. O altitudine divitiarum sapientie et scientia Dei ! quoniam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viae ejus !

34. Quis enim cognovit sensum Domini ? aut quis consiliarius ejus fuit ?

35. Aut quis prior dedit illi, et retribueret ei ?

36. Quoniam ex ipso, et per ipsum, et in ipso sunt omnia : ipsi gloria in secula. Amen.

ANALYSIS.

Quia in cap. 9 et 10 docuit Apostolus gentiles per fidem ad justitiam et salutem ascitos, Iudeos vero ob inadvertitatem suam à justitia et à salute reiectos,

Hinc in hoc undecimo capite Iudeos solatur, gentilibus autem abscondit ansem gloriam.

Primum itaque versus Iudeorum lenit dolorem, ex eo quod non omnis Israel à Deo sit repulsus ; idque primus suo Paulus exemplo probat : Nam et ego Israëlitæ sum, et tamen fidelis ; deinde et Dei testimonio. Elie dicunt : Reliqui milii 7000, etc. Sicut hujus prophetæ temporibus multis sibi Deus fideles seruos reservavit in Israël, sic et nunc per suam gratiam.

Secundum vers. 7. Rem palam aperit, scilicet quod isti multi fideles, per Dei gratiam reservati, in minore sint numero ; ceteri autem omnes in maximo numero exceci sunt,

juxta prophetarum vaticinia, quae citat v. 8, 9, 10.

Hinc v. 11 rursus Iudeos solatur ; sic tamen ut simul gentiles docent non superire, nec Iudeos spernere, tum quia hic Iudeorum lapsus non est irreparabilis ; tum quia hic eorum casus fuit gentilium salus ; si autem eorum lapsus fuit mundi salus, quid erit eorum integra conversio ?

¶ 15. Paulus gentium apostolus gentiles monet se sum si inter eos ministerium implere, ut etiam Iudeorum saluti per emulationem procurandæ intendat (sum ergo gentiles imitetur exemplum), quia Iudeorum ad fidem assumptio, erit quasi mundi resurrectio.

¶ 16. Judei sunt è massâ sanctâ, et in sanctis patribus Deo consecrati ; sunt rami è radice sanctâ : licet autem eorum quoniam plurimi sunt fracti, et gentiles in